

OM NORGE
KAN,
VARFÖR KAN
INTE VI?

Vi fortsätter vår artikelserie om Den Kulturelle Skolesekken (DKS).

I våra föregående artiklar beskriver vi verksamheten för Den Kulturelle Skolesekken och Scenekunstbruket. Nu träffar vi Anne Holck Ekenes från Panta Rei Danseteater för att beskriva den norska modellen från det fria scenkonstfältets perspektiv. Anne är verksamhets- och konstnärlig ledare för Panta Rei Danseteater. De är tre anställda i kompaniet som turas om och hjälps åt i de olika konstnärliga respektive administrativa rollerna.

Artikel 3

April 2024

Det fria scenkonstfältets perspektiv

Text: Linnea Lidberg

Nästa år firar Panta Rei Danseteater 20 årsjubileum och har därmed lång erfarenhet av att turnera för barn och unga med såväl föreställningar som workshops. Före 2014 kom gruppens huvudintäkter från Den kulturelle skolesekken (DKS). Även om deras medverkan under de senaste tio åren inte varit avhängig för gruppens verksamhet så har de fortsatt ingå i modellen.

"DKS har varit avgörande för att Panta Rei Danseteater är de vi är idag och har en avgörande roll för norsk scenkonst"
Anne Holck Ekenes

Panta Rei Danseteater är ett Oslo-baserat danskompani som har gjort sig nationellt och internationellt kända för sina färgstarka föreställningar. Vid sidan av det konstnärliga och uppsökande arbetet driver kompaniet ett utvecklingsprogram för unga, professionella danstalanger.

Anne Holck Ekenes, Konstnärlig ledare
Panta Rei Danseteater

Foto: Tale Hendnes

Regionala vs kommunala samarbeten

Inom DKS är det om fylkena (regionerna) som gör merparten av turnéläggningen till landets elever, men kommunerna kan också boka inom modellen. Vissa har valt att ta större ansvar än andra - så kallade "direktekommuner".

Panta Rei opererar på olika nivåer inom DKS, berättar Anne. När turnéerna läggs via fylkena är det som oftast med rena föreställningar, men när kommunerna programlägger så tillkommer ofta workshops, vilket Anne tycker är viktigt.

"Det handlar om att säkra publikens ägarskap kring föreställningen innan vi visar den. Kanske beror det på vårt sätt att jobba med samtidsdans, ett uttryck som fortfarande är relativt ungt i Norge. Alla barn har inte sett det innan."

På fylkesnivå har DKS anställda från olika yrkesroller som väljer innehåll inom en kostnadsram, förklarar Anne vidare. Hon erfår att fylkena sällan beställer workshops, som är mer kostsamma och som inte går att genomföra med 200 elever åt gången, till skillnad från en föreställning.

"Vi upplever att dansens relationella möjlighet i skolan gör kommunerna benägna att boka workshops i tillägg till föreställningarna. Men eftersom kommunerna tenderar att ha mindre pengar än regionerna går gagera ofta ner i jämförelse med när fylkena bokar. För dansarna är det viktigt att kompaniet har en balans mellan de två. Vi har förståelse för kommunernas vilja att ha med workshops. Det blir win-win på ett sätt även om det inte är den bästa lösningen ekonomiskt", säger Anne.

Bild från Panta Reis hemsida

Flexibilitet inom trygga ramar/en struktur

DKS utvecklas kontinuerligt inom sina trygga ramar - en struktur som finns för att staten har sagt att det ska vara för alla, förklarar Anne. Det är inte bara eleverna som gynnas av modellen utan också producentledet.

"Vi har kunnat spetsa projekten mer därför att vi har trygga ramar. Vi kan använda vår kompetens och arbetskapacitet till det vi kan bäst, innehållet. Utan strukturerna får man inte till utvecklingshastigheten. Det förstår politikerna i Norge", säger hon och tillägger:

"Motivera det till era svenska politiker: vikten av fasta strukturer för att kunna utveckla konst och kultur!"

Anne förklarar att fördelarna med en modell som DKS är många, vilket gör att det går att övertyga politiker från olika partier om dess värde, oavsett vilken anledning de prioriterar. Vi pratar om konstens egenvärde i en välfärdsordning för barn såväl som konstens starka förmåga att ge goda effekter för lärande samt den kostnadseffektivitet en sådan modell skapar.

"På fylkesnivå sprids konsten snabbt till många människor, och dans upplevs av många som dyrt. Modellen visar att priset per person går ner när en föreställning kan visas för fler. Vi brukar tala om "kostnad/nytta-ratio" för att visa på en effektiv användning av pengar."

Urval: nationellt utbud och regionala portaler

Ungefär 40% av de scenkonstföreställningar som förmedlas inom DKS kommer från Scenekunstbruket kvalitetssäkrade nationella repertoar. Övriga föreställningar och program inom scenkonst bokas från utbudet i fylkenas (regionala) portaler. Alla kan lägga in sina föreställningar i DKS-portalerna, vilket medfört att utbudet på senare år ökat enormt.

När vi pratar om att vi skulle vilja se ett liknande system i Sverige så blir en del oroliga för att inte blir utvalda. Hur påverkas det fria fältet av systemet?

"Det är ett konstnärligt råd i Scenekunstbruket som avgör om en föreställning kommer med i repertoaren till Norsk Scenekunstbruk. Det är en god ordning som säkrar kvalitet. Fylkena och kommunerna gör individuella val för programmet till DKS sina egna kommuner och regioner. Många av föreställningarna som programläggs kommer från Scenekunstbrukets repertoar. Vi har uteslutande goda upplevelser av Scenekunstbruket och kvalitetssäkringen av repertoaren i DKS. Några gånger har vi inte lyckats nominera föreställningar till Scenekunstbruket, men ändå blivit programmerade av regioner och kommuner."

"Det upplevs som en god maktspridning när det gäller vad som visas i Den Kulturelle Skolesekken"

Panta Rei Danseteater har funnits länge och de har byggt upp en relation med kommunerna som har tilltro till dem och vill boka in dem oavsett. Men för unga eller nya konstnärer så är Scenekunstbrukets portal jätteviktig.

Anne berättar att konceptuell scenkonst, särskilt dans, har fått stor vind i seglen i Norge de senaste åren, tack vare många olika verksamheter i landet. Numera syns det även i DKS program. *"Det är fint att ramarna till DKS också kan ta in den delen av dansfältet. Det finns en stor bredd av uttryck inom DKS"*, säger hon.

Vidare förklarar hon att konstens förutsättningar och arbetsmarknad har förändrats, där DKS spelat en viktig roll: *"2019 kom ca 90% av verken inom dans från det fria fältet, ett fält som nästan bara är projektfinansierat. Turnéverksamhet är avhängigt för att få levebröd. Det är mest det fria fältet som turnerar i skolan. DKS har varit väldigt viktig i att ge det fria dansfältet en arbetsplats"*.

Ersättning och utvecklingspotential

Den kulturelle skolesekken finansieras i huvudsak av staten och fylkena som fördelar pengar för inköp. I de fall kommunerna har valt att ta större ansvar inom modellen så hanterar de betalningar med de medel de tilldelats. Vissa lägger till egna kommunala medel, utöver DKS-budgeten t.ex för att få med workshops. .

En...som
Foto: Neil Nisbet/Article19

Kompanierna, såsom Panta Rei, fakturerar den som ansvarar för turnéläggningen. Anne berättar att fylkena har fasta tariffer för gage till dansare och skådespelare. Tarifferna präglas av en logik om att skapande och utövande konstnärer är en och samma person. En logik som bygger på idén att den skapande konstnären själv åker på turné i DKS. Anne ställer sig något kritisk till det sättet att fastslå tarifferna i DKS och önskar större förståelse för kompaniernas situation.

De har diskuterat det med facket, men hon önskar att Kulturtanken, som är arrangörer av DKS, kan föra den komplexa diskussionen på fältets nivå i framtiden, inte minst för att vägleda unga koreografer och scenkonstgrupper.

Ett glapp i mötet med skolan

Eftersom utövarna inte har så mycket direktkontakt med skolan blir det ibland ett glapp när det gäller förväntningarna mellan konstnärer och skolan, menar Anne, och efterfrågar utbildning för konstnärer kring vad som skiljer skolturné från andra turnéer, förslagsvis på högskolan.

"Har ramarna inte satts så blir det inte bra, även om det är en fantastisk produktion. Vi gästar skolan och måste vara ödmjuka vardagen vi kommer in i. Men var sker den dialogen? Vi lär upp våra dansare kring sånt, men det saknas på strukturell nivå. Det är nackdelen med systemet. Efter så lång tid har konstnärerna börjat lära sig och skolan börjar vänja sig, så det är bättre nu än det var för några år sedan, men det vore fint om de lärde sig tidigare, tycker jag. Det är en pågående process."

Anne berättar att det kommer nya utmaningar med nya generationer barn. Sociala medier och samhällsförändringar påverkar uppväxt och sociala miljöer i skolan. Hon menar att utövarna måste hänga med och utveckla sina möten med skolpubliken i takt med förändringarna i samhället. Anne återvänder till frågan om ägarskap:

"Jag tror att man kan visa det allra mest för barn och unga, men vi ska säkra att de fått ägarskap till verket på förhand. Det är som när jag går på museum och ska se samtidskonst, jag vill ha något att hänga upp det på. Det handlar inte om att undervärdera men ha respekt för att man möter publik som inte nödvändigtvis gjort samma resa som jag. Den diskussionen borde man ha mer inom konstfältet."

Kronbladshistorier

Foto: Neil Nisbet/Article19

Bild från Panta Reis hemsida

"Utöver bättre "dialog" mellan konstnärer och skolan samt att i större utsträckning se till producentrollen, finns det något mer du skulle vilja ändra på inom modellen?"

"Att Kulturtanken förde en dialog med Kulturdepartementet om att införa verksamhetsstöd till kompanier som jobbar med DKS. Då kan man jobba mer långsiktigt med kommuner, regioner och skolor för att kvalitetssäkra det arbete man gör. De få kompanier som har långsiktiga stöd från Kulturrådet, får det framförallt för att göra föreställningar för vuxna eller är inte knutna till DKS så mycket. Vi har verksamhetsstöd från Oslo Kommun. Vidare har vi långsiktigt stöd från Talent Norge och från Sparebankstiftelsen DNB. Men det är väldigt få som har långsiktigt stöd. De flesta har huvudsakligen projektstöd knutna till kortvariga projekt, inte verksamhetsstöd eller långsiktigt stöd. Nu har det precis kommit en ny ordning som ska realiseras 2024. Vi är försiktigt optimistiska."

I nästa artikel från ASSITEJ Sverige får ni ta del av en av DKS turneläggares perspektiv. Vi har pratat med Aud Kristine Horseng, Producent för scenkonst samt turnéansvarlig Helgeland nord.

